

УДК 339.172

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/162-19>**Кепко В. М.**

кандидат економічних наук, доцент,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6432-7211>

Новікова В. В.

кандидат економічних наук, доцент,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7985-1489>

Непочатенко А. В.

кандидат економічних наук, доцент,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0809-8482>

Кепко Valentyna, Novikova Victoria, Nepchatenko Andrii
Bila Tserkva National Agrarian University

БІРЖОВА ТОРГІВЛЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ЇЇ РОЗВИТКУ

У статті проведено дослідження біржової торгівлі України як однієї зі стратегічних економічно ефективних форм фінансово-підприємницької діяльності. Зазначено, що сьогодні біржі в Україні не посіли належного місця, як того вимагають нові економічні умови, що викликає необхідність переосмислення їх сутності та призначення, розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо формування ефективного біржового механізму, сприятливих організаційних і правових умов їх функціонування. Встановлено, що сучасний етап біржової торгівлі характеризується певними трансформаційними процесами. З'ясовано, що біржова система України нині ще досить інтегрована у світовий фінансово-економічний простір, що відображається на котируванні вітчизняних цінних паперів. Проаналізовано показники обсягів реалізації цінних паперів як одного з напрямів діяльності у сфері біржової торгівлі. Окреслено ключові проблеми у сфері біржової діяльності та визначено стратегічні напрями її розвитку в Україні.

Ключові слова: біржа, торгівля, біржова торгівля, стратегія, ринок, підприємництво.

STOCK EXCHANGE TRADING AND STRATEGIC ASPECTS OF ITS DEVELOPMENT

Stock exchange activity is a leading link in the market economy and it is a complex mechanism that responds sensitively to all socio, economic and political processes taking place in the country. It is an indicator of pricing in society. The level of business activity on the stock exchange indicates both the economic stability of the country and the presence of financial and economic crisis in the world. As of today, stock exchanges in Ukraine have not taken their rightful place as required by the new economic conditions, which necessitates rethinking of their essence and purpose, developing scientifically grounded proposals for the formation of an effective exchange mechanism, favorable organizational and legal conditions for their operation. The main purpose of the stock exchange activity in Ukraine is to increase the competitiveness of the financial market of Ukraine and create favorable conditions for engaging not only foreign but also domestic capital into the country's economy. Therefore, there is currently a problem of in-depth study of the issues of the stock exchange trading and the definition of strategic aspects of the development of stock exchange activities in Ukraine. The article examines stock exchange trading in Ukraine as one of the strategic cost-effective forms of financial and entrepreneurial activity. It is stated that as of today stock exchanges in Ukraine have not taken their rightful place as required by new economic conditions, which necessitates rethinking their essence and purpose, developing scientifically sound proposals for the formation of an effective exchange mechanism, favorable organizational and legal conditions for their operation. It has been established that the current stage of stock exchange trading is characterized by certain transformational processes. It has been found out that the stock exchange trading system of Ukraine is still quite integrated into the world financial and economic space which is reflected in the quotation of domestic securities. The indicators of securities volume sales as one of the directions of activities in the sphere of stock exchange trading have been analyzed. The key problems in the field of stock exchange trading activity have been outlined and the strategic directions of its development in Ukraine have been determined.

Keywords: exchange, trading, stock exchange trading, strategy, market, entrepreneurship.

JEL Classification: D44, D47, D53, G13, G15

Постановка проблеми. В останні роки глобалізація світових фінансових ринків являє собою процес, що динамічно розвивається та залучає до своєї сфери все більше інституціональних та міждержавних інвесторів.

Сучасний стан біржової діяльності в Україні значно відрізняється від загальноприйнятих у світі стандартів

і правил, оскільки діючі біржі далекі від класичного поняття біржі як в економічному, так і в організаційному аспекті. Незважаючи на велику кількість бірж в Україні, існує багато перешкод для їх ефективного функціонування, а саме: досі не створено коло біржових товарів; відсутній ефективний державний контроль; законодавство, що регулює біржову діяльність

недосконале (нормативні акти носять поверхневий характер та не містять цілої низки головних аспектів для створення повноцінного біржового товарного ринку) [1, с. 140].

Сьогодні біржі в Україні не посіли належного місця, як того вимагають нові економічні умови, що викликає необхідність переосмислення їх сутності та призначення, розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо формування ефективного біржового механізму, сприятливих організаційних і правових умов їхнього функціонування [2, с. 96]. Тому нині існує проблема щодо поглибленого дослідження проблематики ведення біржової торгівлі та визначення стратегічних аспектів розвитку біржової діяльності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміна відносин власності, перехід від планово-директивних методів управління до ринкових і, як наслідок, реформування сфери товарообігу зумовили необхідність дослідження низки теоретичних та практичних питань, які тривалий час не знаходили достатнього відображення у вітчизняній економічній науці. До них відносяться і проблеми діяльності бірж [3, с. 25].

Проблеми біржової діяльності досліджували як іноземні, так і вітчизняні вчені, серед найбільш популярних слід назвати праці таких дослідників, як: С.Я. Бугеля [3], М.Р. Ваврін [7], В.В. Говрі [7], Р.П. Дудяк [3], Ю.А. Іщук [1], М.В. Мокляк [4], С.В. Науменкова [6], А.М. Слободяник [5], О.М. Сохацька [9], О.В. Томчук [10], В.А. Рябошапка [2], В.М. Шелудько [8], Т.Г. Щепіна [2] та інші. Так, зокрема, М.В. Мокляк [1] зазначає, що «за умов стабілізації економіки та накопичення досвіду біржі можуть і мають стати повноцінними індикаторами ринкових цін, оскільки саме біржі займають провідну позицію на товари та сировину на основі співвідношень фактичних попиту і пропозиції. Завдяки біржам починають відбуватися процеси самоликвідації тіньового ринку через прозорість товарних потоків» [4, с. 139].

Ю.А. Іщук вказує на те, що «сучасний світовий біржовий ринок стрімко розвивається та впливає на різні сторони ведення господарської діяльності. Під впливом глобалізаційних процесів відбуваються кардинальні зміни в біржовій торгівлі. Відбувається об'єднання міжнародних бірж з метою утворення альянсів для оптимізації введення біржової торгівлі. Так фондові і товарні біржі перетворюються на універсальні біржові альянси. Крім того, значно розширюється номенклатура біржових товарів» [1, с. 136].

«У сучасних умовах біржовий ринок виконує роль одного з інструментів, покликаних регулювати рух капіталів і забезпечувати їх вільне переміщення з однієї галузі економіки в іншу», – зазначає у своєму дослідженні А.М. Слободяник та додає, що «він слугує для полегшення процесу торгівлі, створення ефективного механізму укладання торгових угод, а також для захисту інтересів як продавців, так і покупців від несприятливих змін цін. Таким чином, біржовий ринок являє собою один із видів організованого ринку, який функціонує у визначеному місці, за єдиними законодавчо встановленими правилами та нормами, де здійснюють торговельні операції брокери та брокерські контори для одержання прибутку» [5, с. 109].

«Біржова торгівля є універсальним механізмом ринкової організації, масштабом використання якого

можна вимірювати стан розвитку економіки країни», – аргументує С.В. Науменкова [6, с. 6].

Науковці М.Р. Ваврін та В.В. Говрі проаналізували основні економічні індикатори біржової торгівлі України [7, с. 251–260]. В.М. Шелудько досліджувала біржовий фінансовий ринок та надавала пропозиції щодо використання похідних фінансових інструментів для страхування ризиків на ринку [8, с. 78–79]. Глибоко аналізуючи біржовий ринок, О.М. Сохацька наголошує на необхідності використання фундаментального і технічного методів аналізу та контролю за технічними індикаторами й осциляторами для ефективності проведення біржових операцій [9, с. 185–211].

Невирішені частини проблеми. Як бачимо з проведеного аналізу досліджень та публікацій, вченими активно досліджуються різні питання щодо біржової діяльності. Але, незважаючи на значну кількість публікацій щодо вивчення біржового ринку, його сучасний стан та стратегічні аспекти розвитку залишаються недостатньо розкритими і потребують подальшого дослідження. Цей факт указує на потребу у додатковому вивченні цього питання.

Мета статті полягає у дослідженні біржової торгівлі України як однієї зі стратегічних економічно ефективних форм фінансово-підприємницької діяльності.

Зважаючи на мету, основним завданням дослідження є аналіз основних напрямів діяльності у сфері біржової торгівлі, зокрема щодо реалізації цінних паперів та визначення ключових проблем і стратегічних аспектів розвитку біржової діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Біржова діяльність є провідною ланкою ринкової економіки і виступає складним механізмом, який чутливо реагує на всі соціально-економічні, політичні та соціопсихологічні процеси, що відбуваються в країні. Вона є індикатором ціноутворення в суспільстві. Рівень ділової активності на біржі свідчить як про економічну стабільність країни, так і про наявність фінансової та економічної кризи у світі [10, с. 249].

Основною метою біржової діяльності в Україні є підвищення конкурентоспроможності фінансового ринку України та створення сприятливих умов для залучення в економіку країни не тільки іноземного, але і внутрішнього капіталу.

Говорячи про біржі, слід розглянути певні історичні аспекти, що сприяли розвитку біржової діяльності в Україні. Так, зазначимо, що «біржові торги в Україні беруть свій початок з 1992 року. До початку роботи «Української біржі» у 2009 році, на жодній з бірж не було системи гарантій виконання угод. Біржі мали вигляд дошки оголошень або системи обміну повідомленнями. Для приватного інвестора за таких технологій існували деякі складнощі, пов'язані з додатковими тимчасовими й фінансовими витратами.

Кардинальні зміни відбулися з початком роботи «Української біржі». У травні 2008 року найбільші учасники українського ринку цінних паперів підписали договір із «Фондовою біржею РТС» про створення в Києві нової біржі у формі відкритого акціонерного товариства. Така форма власності була вибрана для забезпечення максимальної прозорості корпоративного керування з найперших днів. 26 березня 2009 року на «Українській біржі» почалися торги цінними паперами.

У травні 2010 року почав роботу строковий ринок – торгівля ф'ючерсами. А 2011 рік був ознаменований введенням нового інструмента на ринок – опціону. Сьогодні для торгів на «Українській біржі» доступні такі інструменти: акції, облігації, ОВДП, інвестиційні сертифікати, ф'ючерси, опціони. Нині Індекс UX розраховується, базуючись на цінах 5 акцій «блакитних фішок» України – акцій найбільш великих українських компаній, лідерів у своїх галузях.

Усі операції, які відбуваються на біржі, суворо регулюються державою. В Україні функцію регулятора фондового ринку виконує Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. НКЦПФР видає ліцензії й регулює правила взаємодії між усіма учасниками фондового ринку країни. Також комісія здійснює державний контроль що стосується випуску та обігу цінних паперів та деривативів» [11].

«Біржі відіграють особливу роль в інфраструктурі сучасної ринкової економіки. За допомогою фінансових інструментів, а саме товарів, валюти, цінних паперів, біржа забезпечує роботу ринку. Біржа працює за принципом вільної конкуренції. Сучасний етап міжнародної біржової торгівлі характеризується певними рисами, критеріями та трансформаційними процесами. Завданнями біржі є організація і упорядкування ринків валют, товарів та капіталу, спрощення процесів торгівлі, стабілізація цін та захист інтересів продавців та покупців від негативних цінових змін, завдяки вирівнюванню попиту та пропозиції.

Для кожної біржі головним документом, який регламентує організацію її торгівлі, є правила біржі. Вони розробляються та затверджуються кожною біржою окремо, але з урахуванням та не порушуючи вимог чинного законодавства» [1, с. 136]. Слід зазначити, що біржова система України наразі ще досить інтегрована у світовий фінансово-економічний простір, що відображається на котируванні вітчизняних цінних паперів.

Відсутність практичного досвіду, зокрема стосовно аналізу ринкових трендів, на порівняно молодому українському фінансовому ринку, ускладнює роботу інвесторів та потенційних емітентів цінних паперів. Тому оцінка основних індикаторів українського ринку та їх взаємодія із міжнародними політичними та економічними подіями дасть змогу спрогнозувати ймовірний тренд ринкових цін на основні фінансові ринкові інструменти й відкрити потенційні інвестиційні можливості.

Волатильність курсів цінних паперів на вітчизняному ринку дає можливість працювати біржовим установам та отримувати достатньо високі прибутки в умовах стагнації світових фінансових ринків та розвивати біржову діяльність.

Оцінка біржових індексів дає змогу визначити деякі закономірності стосовно латентності фінансових складових та їх девальвації на фінансовому ринку України, відображає взаємозалежність між ними, визначає фактори, що впливають на національну економіку.

Біржова торгівля насамперед характеризується обсягом реалізації цінних паперів та їх кількістю, що перебуває в обігу на фондових біржах.

Згідно з даними «Інформаційної довідки щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-жовтня 2020 року» [12], загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною

комісією з цінних паперів та фондового ринку у січні-жовтні 2020 року, становив 90 млрд грн, що менше на 2,23 млрд грн порівняно з відповідним періодом 2019 року (92,27 млрд грн).

Протягом січня-жовтня 2020 року Національною комісією зареєстровано 55 випусків акцій на суму 24,24 млрд грн (табл. 1).

Таблиця 1

**Обсяг та кількість випусків акцій,
зареєстрованих Національною комісією
протягом січня-жовтня 2020 року**

Період	Обсяг випуску акцій, млн грн	Кількість випусків, шт.
Січень	145,91	8
Лютий	59,00	1
Березень	618,22	4
Квітень	132,88	3
Травень	2 249,15	6
Червень	58,24	4
Липень	6 724,66	11
Серпень	794,26	6
Вересень	12 750,12	5
Жовтень	708,52	7
Усього	24 240,96	55

Джерело: складено за даними [12]

Водночас слід зазначити, що порівняно з аналогічним періодом 2019 року обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 38,26 млрд грн. Серед значних за обсягом випусків акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій у жовтні 2020 року, зареєстровано: випуски ПАТ АБ «Перший інвестиційний банк» на суму 337 млн грн та АТ АКБ «Конкорд» на суму 259 млн грн.

Комісією протягом січня-жовтня 2020 року зареєстровано 74 випусків облігацій підприємств на суму 29,35 млрд грн (табл. 2).

Водночас слід зазначити, що порівняно з аналогічним періодом 2019 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 21,17 млрд грн.

Протягом січня-жовтня 2020 року обсяг випусків інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів, зареєстрованих Комісією, становив 3,8 млрд грн, що більше на 278 млн грн порівняно з даними за аналогічний період 2019 року.

Протягом січня-жовтня 2020 року обсяг випусків акцій корпоративних інвестиційних фондів, зареєстрованих Національною комісією, становив 30,74 млрд грн, що більше на 13,9 млрд грн порівняно з даними за аналогічний період 2019 року.

Кількість внесених в ЄДРІСІ корпоративних інвестиційних фондів та пайових інвестиційних фондів з початку року за станом на 31.10.2020 року становить 275 інститутів спільного інвестування, серед них:

- 244 корпоративних інвестиційних фондів;
- 31 пайових інвестиційних фондів.

За жовтень 2020 року вилучено з ЄДРІСІ 1 пайових та 0 корпоративних інвестиційних фондів [11].

Провівши аналіз відкритої статистичної інформації щодо проведених торгів на організованому ринку за даними «Інформаційної довідки щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-жовтня 2020 року»,

можна сказати, що обсяг біржових контрактів з цінними паперами становив 258,86 млрд грн.

Протягом січня-жовтня 2020 року, порівняно з даними аналогічного періоду 2019 року, обсяг біржових контрактів з цінними паперами збільшився на 1,52% (січень-жовтень 2019 року – 254,98 млрд грн) (табл. 3).

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі протягом зазначеного періоду зафіксовано з ОВДП – 253,69 млрд грн (98% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі протягом січня-жовтня поточного року) (табл. 4).

На біржовому ринку протягом січня-жовтня 2020 року спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах – «Перспектива» та «ПФТС», що становило 99,6% вартості біржових контрактів (табл. 5).

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом січня-жовтня 2020 року на організаторах торгівлі на вторинному ринку становив 99,9% від загального обсягу біржових контрактів протягом зазначеного періоду (табл. 6).

Інформацію про первинних дилерів, які здійснювали функції маркет-мейкерів, відображено у табл. 7.

Також, провівши аналіз регіональних показників біржової торгівлі, можна сказати, що в Україні біржова діяльність здійснюється у всіх регіонах. Однак вона є найбільш розвинутою у трьох регіонах України, в яких було укладено 92,7% усіх біржових угод. Найбільше біржових угод проведено на біржах Київської області (4%) та м. Києва (79,7%), Полтавської (7,2%) та Дніпропетровської (1,8%) областей.

Висновки. Аналізуючи наведені дані та зіставляючи їх з мікро- та макроекономічними показниками діяльності нашої країни, можна сказати, що в Україні відсутній сегмент біржового ринку, незважаючи на рекордну кількість підприємницьких організацій з назвою «біржа», який виконував би притаманні йому важливі ринкові функції. Досі товарні біржі в Україні не посіли належного місця, як того вимагають нові економічні умови, що викликає необхідність переосмислення їх сутності та призначення, розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо формування ефективного біржового механізму, сприятливих організаційних і правових умов їх функціонування [2, с. 98].

Таблиця 2

Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих Національною комісією протягом січня-жовтня 2020 року

Період	Обсяг випуску облігацій підприємств, млн грн				Кількість випусків, шт
	Підприємства (крім банків та страхових компаній)	Банки	Страхові компанії	Загальний обсяг зареєстрованих випусків	
Січень	4774,64	200,00	0,00	4974,64	24
Лютий	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Березень	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Квітень	5992,00	0,00	0,00	5992,00	2
Травень	3398,16	0,00	0,00	3398,16	14
Червень	13642,00	0,00	0,00	13642,00	6
Липень	341,62	0,00	0,00	341,62	7
Серпень	310,00	0,00	0,00	310,00	10
Вересень	200,00	0,00	0,00	200,00	4
Жовтень	495,55	0,00	0,00	495,55	7
Усього	29153,97	200,00	0,00	29353,97	74

Джерело: складено за даними [12]

Таблиця 3

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом січня-жовтня 2020 року, млн грн

Період	Учасник торгівлі				
	УБ	ПФТС	УМВБ	Перспектива	Усього
Січень	23,13	5804,54	0,00	16205,43	22033,10
Лютий	251,81	4996,53	0,00	9054,75	14303,09
Березень	82,93	20283,11	0,00	21591,59	41957,63
Квітень	15,48	9717,28	0,03	16995,95	26728,74
Травень	59,18	10862,93	1,41	15107,97	26031,49
Червень	13,89	11591,37	0,64	13944,87	25550,77
Липень	163,64	11901,43	0,74	14304,96	26370,77
Серпень	41,74	10480,21	0,61	17183,35	27705,90
Вересень	124,52	12537,79	0,98	15731,35	28394,64
Жовтень	244,46	8225,23	0,52	11317,75	19787,96
Усього	1020,77	106400,42	4,93	151437,97	258864,09

Джерело: складено за даними [12]

Таблиця 4

**Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі
з розподілом за видом фінансового інструменту протягом січня-жовтня 2020 року, млн грн**

Період	Акція	Акція іноземного емітента	Акція КІФ	Державний дериватив	Інвестиційний сертифікат	Облігація внутрішніх державних позик	Облігація внутрішніх місцевих позик	Облігація зовнішніх державних позик	Облігація іноземного емітента	Облігація іноземної держави	Облігація підприємства	Опційний сертифікат	Ф'ючерсний контракт	Усього
Січень	12,57	0,29	0,00	0,00	0,00	21793,81	0,00	25,48	0,00	0,00	200,48	0,47	0,00	22033,10
Лютий	21,94	0,71	0,00	0,00	43,43	14105,27	22,94	6,25	0,00	0,63	101,29	0,61	0,00	14303,09
Березень	290,73	0,55	0,00	0,00	0,18	41266,88	29,35	138,34	13,10	0,05	218,43	0,00	0,00	41957,63
Квітень	5,61	0,10	0,00	0,00	1,15	26697,71	0,00	15,53	5,84	0,00	2,79	0,00	0,03	26728,74
Травень	1,47	0,82	0,00	2,82	0,79	25962,21	1,54	43,31	0,00	0,00	17,11	0,00	1,41	26031,49
Червень	4,35	0,37	3,33	0,00	0,35	24826,19	587,28	58,87	0,00	0,00	18,22	51,17	0,64	25550,77
Липень	12,19	1,39	0,00	0,00	1,02	24887,47	1087,95	148,48	0,00	0,00	224,17	7,36	0,74	26370,77
Серпень	8,52	0,59	0,00	0,00	0,92	27528,82	77,54	83,62	0,00	0,19	4,85	0,16	0,69	27705,90
Вересень	49,10	0,70	0,26	0,00	1,12	27655,39	539,80	136,41	0,00	0,20	10,46	0,02	1,18	28394,64
Жовтень	136,75	0,50	0,10	0,00	0,91	18970,44	518,87	134,86	6,02	3,01	14,55	0,00	1,97	19787,96
Усього	543,24	6,03	3,69	2,82	49,86	253694,2	2865,27	791,14	24,96	4,09	812,35	59,79	6,66	258864,09

Джерело: складено за даними [12]

Таблиця 5

**Обсяг біржових контрактів на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту
(у розрізі організаторів торгівлі) протягом січня-жовтня 2020 року, млн грн**

Учасник торгівлі	Акція	Акція іноземного емітента	Акція КІФ	Державний дериватив	Інвестиційний сертифікат	Облігація внутрішніх державних позик	Облігація внутрішніх місцевих позик	Облігація зовнішніх державних позик	Облігація іноземного емітента	Облігація іноземної держави	Облігація підприємства	Опційний сертифікат	Ф'ючерсний контракт	Загальний підсумок
УБ	147,02	6,00	0,00	0,00	6,46	716,96	0,00	106,79	5,84	0,00	29,98	0,00	1,73	1020,77
ПФТС	396,22	0,02	3,69	0,00	43,40	102065,94	2474,17	645,46	19,13	4,09	748,29	0,00	0,00	106400,42
УМВБ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,93	4,93
Перспектива	0,00	0,00	0,00	2,82	0,00	150911,29	391,10	38,88	0,00	0,00	34,08	59,79	0,00	151437,97
Усього	543,24	6,03	3,69	2,82	49,86	253694,20	2865,27	791,14	24,96	4,09	812,35	59,79	6,66	258864,09

Джерело: складено за даними [12]

Таблиця 6

**Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за видами ринку
протягом січня-жовтня 2020 року, млн грн**

Учасник торгівлі	Первинний ринок		Вторинний ринок				Усього
	Спотівий ринок	Усього на первинному ринку	Ринок РЕПО	Строковий ринок	Спотівий ринок	Усього на вторинному ринку	
УБ	0,00	0,00	8,79	1,73	1010,25	1020,77	1020,77
ПФТС	208,02	208,02	1976,34	0,00	104216,06	106192,40	106400,42
УМВБ	0,00	0,00	0,00	4,93	0,00	4,93	4,93
Перспектива	0,00	0,00	44065,80	0,00	107372,17	151437,97	151437,97
Усього	208,02	208,02	46050,94	6,66	212598,48	258656,07	258864,09

Джерело: складено за даними [12]

Отже, розвиток біржової торгівлі в Україні залежить від чинників мікро- та макроекономічного рівня. До найбільш вагомих із них слід віднести: недосконалість нормативно-правової бази; відсутність конку-

рентного біржового середовища; низький рівень розвитку біржової інфраструктури тощо. Сучасний стан біржової торгівлі в Україні свідчить про необхідність її структурної перебудови, суттєвої технічної модер-

Таблиця 7

Дилери, які здійснювали функції маркет-мейкерів на ринку цінних паперів протягом січня-жовтня 2020 року

Період (по місяцям)			Код біржі	Назва біржі	Код маркет-мейкера	Назва маркет-мейкера	isin
Квітень	Травень	Червень					
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	9807862	ПАТ «КРЕДОБАНК»	UA4000173371
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	14282829	ПАТ «ПУМБ»	UA4000199210
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	14282829	ПАТ «ПУМБ»	UA4000204002
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	14282829	ПАТ «ПУМБ»	UA4000194377
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	14282829	ПАТ «ПУМБ»	UA4000200174
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	14282829	ПАТ «ПУМБ»	UA4000203723
Так	Так	Так	33718227	ПрАТ «ФБ «Перспектива»	20953647	ПАТ АБ «ПВДЕННИЙ»	UA4000173371
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000204002
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000200174
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000203921
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000197040
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000171094
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000198873
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000203749
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000195176
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23697280	АБ «Укргазбанк»	UA4000204572
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	14305909	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	UA4000173371
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	14305909	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	UA4000204002
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	14305909	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	UA4000204150
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	14305909	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	UA4000194377
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	14305909	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	UA4000200174
-	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	21685166	АТ «ОТП Банк»	UA4000203723
-	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	21685166	АТ «ОТП Банк»	UA4000200174
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	21685166	АТ «ОТП Банк»	UA4000202469
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	21685166	АТ «ОТП Банк»	UA4000171094
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	21685166	АТ «ОТП Банк»	UA4000198873
Ні	Ні	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	21685166	АТ «ОТП Банк»	UA4000209373
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23494714	АТ «Альфа-Банк»	UA4000173371
Ні	-	-	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23494714	АТ «Альфа-Банк»	UA4000201255
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23494714	АТ «Альфа-Банк»	UA4000203723
Ні	Ні	Ні	21672206	АТ «Фондова біржа ПФТС»	23494714	АТ «Альфа-Банк»	UA4000200174

Джерело: складено за даними [12]

нізації, застосування сучасних інноваційних біржових технологій.

Водночас розвитку біржової торгівлі в Україні насамперед перешкоджає недосконале законодавство і нерозуміння суб'єктами господарської діяльності переваг біржової торгівлі. Крім того, існують труднощі у роботі з нерезидентами, зокрема у тому, що іноземні підприємств бажають купувати/продавати свою продукцію на біржових торгах, але біржам проблематично працювати з іноземною валютою, оскільки вони не можуть брати гарантійне забезпечення у ній. Для вирішення цього питання необхідно удосконалити вже існуючі і розвинути нові банківські та фінансові інструменти.

Також погоджуємося з думкою Т.Г. Щепіної, В.А. Рябошапки, які вважають, що «подальший розвиток біржового ринку повинен відбуватися у напрямі створення єдиної біржової системи в Україні, для чого необхідно: оптимізувати кількість бірж, забезпечити ефективне

регулювання біржової діяльності шляхом створення комісії з біржового товарного ринку України та розрахунково-клірингових установ, покращити систему моніторингу кон'юнктури біржового ринку, висвітлювати котирування не лише фактичних біржових цін, а й прогноз на наступні місяці, розробити і запровадити систему економічних заходів, спрямованих на стимулювання виробників до реалізації сільськогосподарської продукції через прозорі процедури біржового ринку [2, с. 99].

Отже, Україні для успішного розвитку біржової торгівлі потрібно провести оптимізацію кількості біржових установ; удосконалити інформаційну систему, яка забезпечить процеси продажів; оновити біржовий механізм; посилити роль фінансових та товарних бірж і створити сприятливі правові умови їх функціонування, які б забезпечувалися та регулювалися на державному рівні.

Список використаних джерел:

1. Ішук Ю.А. Товарна біржа як інституціональний елемент функціонування міжнародних товарних ринків. *Економіка і організація управління*. 2017. № 3 (27). С. 135–142.
2. Щепіна Т.Г., Рябошапка В.А. Аналіз сучасного стану біржового ринку України. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2015. Вип. 40. С. 96–100.
3. Дудяк Р.П., Бугеля С.Я. Організація біржової діяльності: основи теорії і практикум : Навч. посібник. 2-ге вид. доп. Львів : Магнолія плюс. 2009. 360 с.
4. Мокляк М.В. Організація біржової торгівлі агропродовольчими ресурсами і вдосконалення механізмів її функціонування. *Економіка і регіон*. 2009. № 2 (21). С. 139–142.
5. Слободяник А.М. Актуальність біржового ринку: український аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С.107–112.
6. Науменкова С.В. Нові тенденції в механізмі регулювання фінансового сектору. *Вісник Національного банку України*. 2011. № 12. С. 4–11.
7. Ваврін М.Р., Говрі В.В. Аналіз основних економічних індикаторів біржової торгівлі України. *Вісник Львівського університету*. 2017. Вип. 54. С. 251–260.
8. Шелудько В.М. Фінансовий ринок : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання, 2015. 535 с.
9. Сохацька О.М. Сучасні тенденції розвитку світових ф'ючерсних ринків: уроки для України. *Журнал європейської економіки*. 2018. Вип. 2. Т. 1. С. 185–211.
10. Томчук О.В. Сучасний стан, особливості функціонування та перспективи розвитку біржової діяльності в Україні. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2013. № 4 (81). С. 247–260.
11. Про біржу. Українська Біржа, 2020. Офіційний сайт. URL: <http://www.ux.ua/s204> (дата звернення: 22.12.2020).
12. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-жовтня 2020 року. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення: 22.12.2020).

References:

1. Ishchuk Yu.A. (2017) Tovarna birzha yak instyutsionalnyi element funktsionuvannia mizhnarodnykh tovarnykh rynkiv [Commodity exchange as an institutional element of the functioning of international commodity markets]. *Economics and management organization*, vol. 3, no. 27, pp. 135–142.
2. Shchepina T.H., Riaboshapka V.A. (2015) Analiz suchasnoho stanu birzhovoho rynku Ukrainy [Analysis of the current state of the stock market of Ukraine]. *Problems of improving the efficiency of infrastructure*, vol. 40, pp. 96–100.
3. Dudiak R.P., Buhelia S.Ia. (2009) *Orhanizatsiia birzhovoi diialnosti: Osnovy teorii i praktykum* [Organization of exchange activities: fundamentals of theory and practice]. Lviv: Magnolia Plus. (in Ukraine)
4. Mokliak M.V. (2009) Orhanizatsiia birzhovoi torhivli ahroprodovolchymy resursamy i vdoskonalennia mekhanizmiv yii funktsionuvannia [Organization of exchange trade in agri-food resources and improvement of mechanisms of its functioning]. *Economy and Region*, vol. 2, no. 21, pp. 139–142.
5. Slobodianyuk A.M. (2017) Aktualnist birzhovoho rynku: ukrainskyi aspekt. [Relevance of the stock market: the Ukrainian aspect]. *Global and national economic problems*, vol. 19, pp. 107–112.
6. Naumenkova S.V. (2011) Novi tendentsii v mekhanizmi rehuliuвання finansovoho sektoru [New trends in the mechanism of regulation of the financial sector]. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, vol. 12, pp. 4–11.
7. Vavrin M.R., Hovri V.V. (2017) Analiz osnovnykh ekonomichnykh indykatoriv birzhovoi torhivli Ukrainy [Analysis of the main economic indicators of exchange trade of Ukraine]. *Bulletin of Lviv University*, vol. 54, pp. 251–260.
8. Sheludko V.M. (2015) *Finansovyi rynek* [Financial market]. Kyiv: Knowledge. (in Ukraine)
9. Sokhatska O.M. (2018) Suchasni tendentsii rozvytku svitovykh fiucher-snykh rynkiv: uroky dlia Ukrainy [Current trends in global futures markets: lessons for Ukraine]. *Journal of the European Economy*, vol. 2, no. 1, pp. 185–211.
10. Tomchuk O.V. (2013) Suchasnyi stan, osoblyvosti funktsionuvannia ta perspektyvy rozvytku birzhovoi diialnosti v Ukraini [Current state, features of functioning and prospects of development of exchange activity in Ukraine]. *Collection of scientific works of VNAU*, vol. 4, no. 81, pp. 247–260.
11. Pro birzhu (2020) [About the exchange]. Kyiv: Ukrainian Stock Exchange. Available at: <http://www.ux.ua/s204> (accessed 22 December 2020).
12. Informatsiina dovidka shchodo rozvytku fondovoho rynku Ukrainy protiahom sichnia-zhovtnia 2020 roku [Information on the development of the stock market of Ukraine during January-October 2020]. Kyiv: National Commission on Securities and Stock Market. Available at: URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (accessed 22 December 2020).